



Mag. Silva Karim
Osnovna šola Col

Portret

Povzetek: Portret je pogost motiv v likovni umetnosti, prav tako pa ga velikokrat upodabljamo v šoli, pri pouku likovne umetnosti. Portret lahko upodabljamo kot risbo, sliko ali kip, vse to pa v različnih likovnih tehnikah in materialih. Mlajši otroci in učenci upodabljajo portrete v skladu s svojo likovno razvojno stopnjo. Je pa prav, da se pri tem srečajo tudi z različnimi portreti umetnikov, tako s tradicionalnimi, kot s portreti modernih in sodobnih ustvarjalcev. Risanje portreta v šoli je lahko tudi igrivo doživetje.

Ključne besede: portret, likovna umetnost, načini upodabljanja, učni načrt za likovno umetnost. **A Portrait. Abstract:** The portrait is a frequent motive in art as such and in art classes at school as well. The portrait can be used in different techniques and with different materials as a drawing, a painting or a statue. Younger children and students use portraits in accordance with their developmental phase. It is the right thing for them to encounter with different artists' portraits, traditional, modern and contemporary. Drawing a portrait in school could be a playful experience for students. **Key words:** portrait, art, the ways of sculpturing, art syllabus.

O portretu

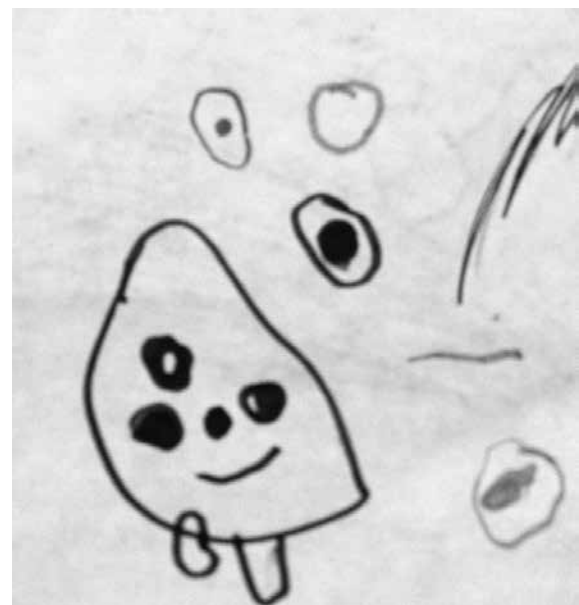
Portret je umetniški prikaz človeške glave. V zgodovini umetnosti je portret eden izmed najbolj pogostih motivov.

Poleg veščine risanja, slikanja ali kiparjenja mora imeti likovni umetnik – portretist, dobro razvit občutek za upodobitev karakterja človeka. Skratka, za dobrega portretista ni dovolj, če zna z linijo, barvo ali kiparskim volumnom prikazati vizualno podobo portretiranca, pač pa mora njegova slika oz. kip izražati njegov karakter, psihološki profil, njegovega duha.

Med portreti lahko izpostavimo tudi avtoportret, na katerem ustvarjalec upodobi samega sebe. V zgodovini umetnosti se pogosto srečujemo tudi s skupinskim portretom, ki prikazuje skupino na nek način med seboj povezanih oseb: družina, ceh, vladarji, donatorji ...

Portret je tudi ena izmed prvih prepoznavnih risb, ki jo nariše otrok v teku svojega likovnega razvoja. Vemo, da njegove prve čačke sčasoma dobijo krožne oblike, okoli tretjega leta pa se zgodi prvi čudež: z malo ročico narisane kroge dobi oči, nos, usta, lase ... da, tudi roke in noge povleče iz tiste debele glave. Kot nekakšen znak, logotip. Otrok tako nariše vse, kar se mu zdi najbolj pomembno, bistveno.

Portret v začetni likovno razvojni stopnji
Ula, 3 leta



Z leti otrokov portret pridobiva na podrobnostih. Vedno več je domišljije, vedno več je v otroških portretih neke skrivne energije, ki govori o karakterju portretiranca. Največ te izrazne moči je navadno v portretih mamic. Otroci v portret svoje mamice dejansko vnesejo ljubezen in občudovanje, kar vsekakor pri tovrstnih portretih čutimo.

Upodabljanje portreta v šoli

V šoli je pri pouku likovne umetnosti portret vsekakor hvaležen motiv in vredno ga je negovati. Samo definicijo portreta imamo v učnem načrtu za likovno umetnost v 4. in 5. razredu, seveda pa ga lahko rišemo (in omenimo) že od predšolskega obdobja naprej. Lahko je to mamica ali kdo drug iz družine, lahko je to portret sošolca, celo učiteljice ... Lahko pa so to portreti iz otrokove domišljije, ki jih lahko navežemo na umetnostna besedila: portret povodnega moža, snežne kraljice, čarovnice, Jage babe, bitja iz veselja itn.

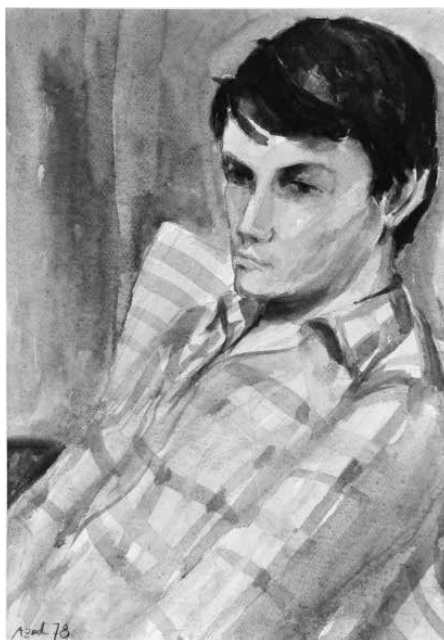
Portret seveda ni samo likovni motiv, ki bi ga izpeljali v likovni nalogi kot risbo z navadnim mehkim svinčnikom. Izvedemo ga lahko v katerikoli likovni tehniki: lahko ga rišemo z ogljem, pastelom, s kredo na asfaltu, lahko ga slikamo s tempero, upodobimo v tehniki kolaža, oblikujemo iz gline, peska, snega ...

Vsekakor pa je pomembno, da otrokom pokažemo tudi portrete, ki so jih upodobili različni umetniki: od slavne da Vinci jeve Mone Lise do pestro barvite Warholove Marilyn Monroe. In še veliko drugih vmes, takšnih realističnih ter takšnih, ki so že skorajda abstraktni.

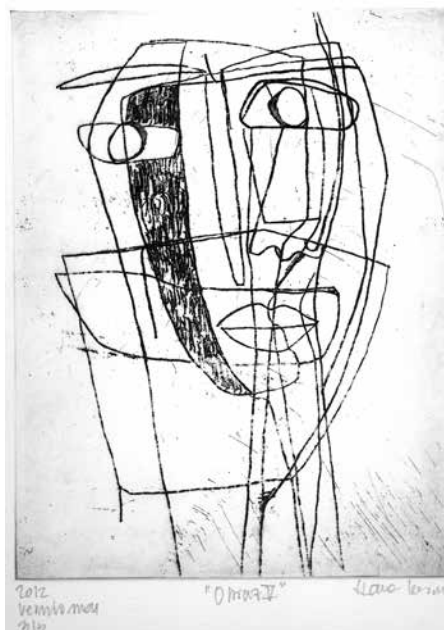
Študijska risba po modelu
Oglje na papirju
Silva Karim, 1997



Portret prijatelja
Akwarel
Azad Karim, 1987



Obraz
Grafika
Hana Karim, 2012

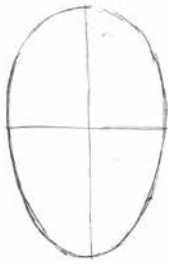


Risanje portreta

Otroci na razredni stopnji že dobro opazujejo, rišejo pa še vedno z veliko mero doživljaja. Tako je tudi prav. Nič pa ni narobe, če jim na preprost način prikažemo temeljna pravila. S tem jih bomo



Človeška glava ima obliko jajca. V primeru, da rišemo portret v frontalnem načinu, si lahko pomagamo z vodoravno in navpično linijo, s katerima to jajce prepolovimo.



Oči so v sredini obraza. Seveda imajo tudi veke, obrvi nad njimi. Pozorni smo na nos, na položaj ust, ki imajo zgornjo in spodnjo ustnico. Pri frontalnem pogledu segajo ušesa nekako od obrvi do spodnjega dela nosu.

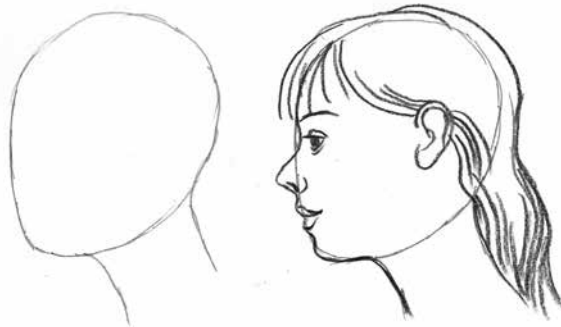


Lasje so samo dodaten volumen na površini jajca – glave.



spodbudili k opazovanju, bolj pozorni bodo na podrobnosti. Hkrati jih bomo odvrčali od šablonskih načinov risanja, ki so si jih z leti razvili – npr. oči iz japonskih risank, nos kot črko L, usta kot ukrivljena črta ...

Tudi kadar rišemo portret iz profila, lahko pričnemo z jajcem. Na tem jajcu potem oblikujemo nos, usta, uho, lase ...



kapo (vrečko ...), premešamo. Vsak učenec izvleče enega izmed lističev, prebere ime in listič takoj vrne učiteljici. Če kdo izmed učencev izvleče svoje ime, naj ga takoj vrne v kapo.

Seveda učenci ne smejo povedati, koga so izvlekli, pač pa tistega sošolca/sošolko narišejo. Pri tem so posebno pozorni na karakteristike »svojega« portretiranca, ukvarjajo se s podrobnostmi. Na koncu portrete razstavimo in ovrednotimo. Zdaj skuša vsak med razstavljenimi portreti prepoznati sebe. Da, prav ti trenutki so vrhunec doživetja pri uri likovne umetnosti.

Takole so narisali portrete svojih sošolcev učenci 5. razreda.

Avtorice portretov: Neli Bizjak, Larisa Leban, Meta Pregelj, Špela Pregelj, Petra Žejn, učenke 5. razreda na Osnovni šoli Col.

Zavedati se moramo, da lahko na človeško glavo gledamo tudi z različnih drugih zornih kotov in vsak od teh pogledov nam da drugačno podobo. Vendar takšne študije niso namenjene osnovnošolskim učencem, sploh pa ne tistim na razredni stopnji.

Risanje portreta kot igrivo doživetje

Portretiranje sošolcev je lahko tudi posebna igra, s katero bodo naše ure likovne umetnosti lahko še posebej očarljive. Primer: Učenci na lističe napišejo svoje ime. Lističe prepognemo, damo v





Cilji, ki so jih usvojili učenci pri zgoraj navedeni učni uri risanja portreta:

- Ponovijo že znane pojme v zvezi z risbo (točka – pika, črta – linija).
- Opredelijo pojem portret kot likovni motiv.
- Razvijajo občutek za kompozicijsko postavitve portreta v izbranem formatu.
- Razvijajo občutek za uporabo izbranega risala.
- Negujejo svoj osebni način likovnega izražanja.

Portret iz gline

Kako bi lahko upodobili portret mamice, strička, morda gozdnega škrate? Preprosto, s spretnimi prstki in domišljijo.

Potrebujemo pa tudi:

- kepo gline,
- kepico zmečkanega časopisa,
- glineno kašo,
- modelirko ali leseno paličico.





Na podlagi sploščimo glino. V sploščeni kos gline zavijemo kepo iz zmečkanega časopisnega papirja.



Oblikujemo glavico, ki stoji na nekoliko tanjšem vratu. Z modelirko zavrtamo luknjo od spodaj skozi vrat proti kepi iz časopisa, ki je sedaj v notranjosti glavice.



Na glavici oblikujemo nos, ušesa, oči, lase in druge dodatke. Če dodatke oblikujemo iz koščkov gline, jih moramo na glavico pritrditi s pomočjo glinene kaše – kot bi jih prilepili z lepilom.



Glavico posušimo, nato jo žgemo v keramični peči. Med žganjem papirna kepica v glavi zgori. Skozi luknjico v vratu po končanem žganju stresemo ven pepel.

Glinene glave lahko tudi patiniramo ali premažemo z drugimi premazi.

Glava je patinirana z zeleno obarvano glino. Po vrhu je premazana še z brezbarvno kremo za čevlje.



Glavi sta patinirani z redko rjavo barvo.



Portret gospoda s klobukom je patiniran s temno rjavo barvo.



Literatura:

1. Berce Golob, H. (1991). Likovna vzgoja, Načini dela pri likovni vzgoji, Priročnik za učitelje na predmetni stopnji osnovne šole. Ljubljana, DZS.
2. Čadež, D. (2001). Od glave do portreta. Ljubljana, Debora.
3. Karim, S. (2011). Velike umetnine za male umetnike. Ljubljana, Mladinska knjiga založba.
4. Pečjak, V. (2006). Psihološka podlaga vizualne umetnosti. Ljubljana, Debora.
5. Sheppard, J. (1979). Anatomy. A Complete Guide for Artists. London, Pitman Publishing.
6. Tacol, T. (1999). Didaktični pristop k načrtovanju likovnih nalog, Izbrana poglavja iz likovne didaktike. Ljubljana, Debora.